

Kansallisarkiston vastuullisuusraportti 2022

1. Johdon vahvistus vastuullisuusraportille

Kansallisarkisto huolehtii yhdessä muiden viranomaisten kanssa siitä, että Suomen asiakirjallinen kulttuuriperintö tallennetaan digitaalisesti ja saatetaan yhä laajempaan käyttöön. Aineistojen parantuva hyödynnettävyys tukee tutkimustoimintaa, tietoon perustuvaa toimintatapaa ja sivistystä. Se lisää yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, vahvistaa demokratiaa, luo edellytyksiä merkitykselliselle elämälle sekä tukee luottamusta yhteiskunnallisiin instituutioihin.

Vuosi 2022 oli poikkeuksellinen Venäjän aloittaman hyökkäyssodan takia. Kansallisarkisto panosti vahvasti varautumistyöhön kansallisen asiakirjallisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi. Yhteistyötä tehtiin kulttuuriperimän suojaamiseksi myös kansainvälisissä yhteyksissä. Oman henkilöstön turvallisuusosaamista parannettiin koulutuksella ja harjoitustoiminnalla.

Kansallisarkisto on valinnut seuraavat oman toimintansa näkökulmasta merkittävimmät [YK:n Agenda 2030:n](#) mukaiset kestävä kehityksen tavoitteet:

- Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto (tavoite 16)
- Hyvä koulutus (tavoite 4)
- Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (tavoite 8)
- Ilmastotekoja (tavoite 13)
- Yhteistyö ja kumppanuus (tavoite 17)

Näille tavoitteille ja niiden alatavoitteille on pyritty määrittelemään mittareita, joilla tavoitteiden edistämistä voidaan osoittaa.

Kansallisarkiston perustoiminta on kestävä kehityksen tavoitteiden mukaista. Kansallisarkisto luo pohjaa julkisuuden, avoimuuden, hyvän hallinnon ja demokratian toteutumiselle suomalaisessa yhteiskunnassa. Kansallisarkiston kestävä kehityksen mukainen vaikuttavuus kasvaa digitalisaation myötä, kun aineistot tulevat yhä helpommin hyödynnettäviksi. Muuttumattoman tiedon saatavuus vahvistaa luottamusta viranomaisiin ja tukee näin kansalaisyhteiskuntaa ja yhteiskuntarauhaa.

Kestävä kehitys otetaan Kansallisarkistossa huomioon kaikessa päätöksenteossa. Sitä johdetaan osana ohjauksen yleisiä prosesseja. Kestävä kehityksen toimet on integroitu toiminnan ja talouden suunnitteluprosesseihin.

Kestävä kehitys edellyttää tiedon lisäämistä sekä tietoisuuden ja vastuullisuusosaamisen vahvistamista. Kansallisarkistossa tätä työtä koordinoi Strategian ja osaamisen palvelut. Lisäksi yhteistyötä tehdään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kaverivirastojen kanssa.

Olemme vahvistaneet koko henkilöstölle henkilökohtaiset kestävän kehityksen tavoitteet vuodesta 2021 alkaen. Vuoden 2022 tavoite- ja kehityskeskusteluissa sovittiin jokaiselle kansallisarkistolaiselle kestävän kehityksen kädenjälkeä vahvistava henkilökohtainen tavoite.

Yhteinen ymmärryksemme siitä, miten Kansallisarkisto voi vaikuttaa kestävään kehitykseen, on vahvistunut. Oikeilla toimilla voimme lisätä positiivista kädenjälkeämme ja vähentää ympäristöjalanjälkeämme.

2. Kansallisarkiston tehtävät ja arvot

Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja saatavuus sekä edistää niiden tutkimuskäyttöä. Kansallisarkisto edistää tekoälyyn ja tieteen uudistuviin menetelmiin perustuvaa tiedonhallintaa sekä asiakirjatiedon avointa saatavuutta yhdessä asiakkaidensa kanssa. Virastomme toimii opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ja toimialueenamme on koko maa.

Kansallisarkiston toimintaa ohjaavat arvot ovat avoimuus ja luottamuksellisuus, tasapuolisuus ja riippumattomuus. Arvot tukevat kestävästä kehitystä.

3. Vastuullisuuden hallintotapa

Kestävä kehitys on Kansallisarkiston strateginen tavoite ja kiinteä osa jokapäiväistä toimintaa. Vastuullisuusraportointi perustuu Kansallisarkistossa käytössä oleviin mittareihin. Hiilijalanjäljen osalta raportointi perustuu Valtiokonttorilta ja tilojen käytön sekä energiankulutuksen osalta Senaatti-kiinteistöiltä saatavaan dataan.

4. Vastuullisuuden tavoitteet

4.1. Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto

Kansallisarkisto säilyttää ja tarjoaa tutkijoiden, yhteisöjen ja yksityishenkilöiden käyttöön viranomais- ja yksityisaineistoja, joita Kansallisarkiston hallussa on yli 239 hyllykilometriä.

Kansallisarkisto luo pohjaa julkisuuden, avoimuuden, hyvän hallinnon ja demokratian toteutumiselle suomalaisessa yhteiskunnassa. Kansallisarkiston kestävän kehityksen mukainen vaikuttavuus kasvaa digitalisaation myötä, kun aineistot tulevat yhä helpommin hyödynnettäviksi. Muuttumattoman tiedon saatavuus vahvistaa luottamusta viranomaisiin ja tukee näin kansalaisyhteiskuntaa ja yhteiskuntarauhaa.

Maaliskuuhun 2023 mennessä Kansallisarkiston Sähköisen arkistoinnin alustan (SAPA) kautta on tallennettu 613,8 miljoonaa alkujaan digitaalista ja digitoitua tiedostoa. Erityisesti yhdessä tekstintunnistuksen kanssa digitointi lisää aineistojen käytettävyyttä ratkaisevasti.

Tekstintunnistuksessa digitoinnissa muodostunut kuva muutetaan tekstisisällöksi. Kansallisarkistoon talletetuista digitaalisista asiakirjoista on tekstintunnistettu yhteensä 96,9 miljoonaa kappaletta. Kansallisarkisto avaa aineistojaan myös koneluettavassa muodossa.

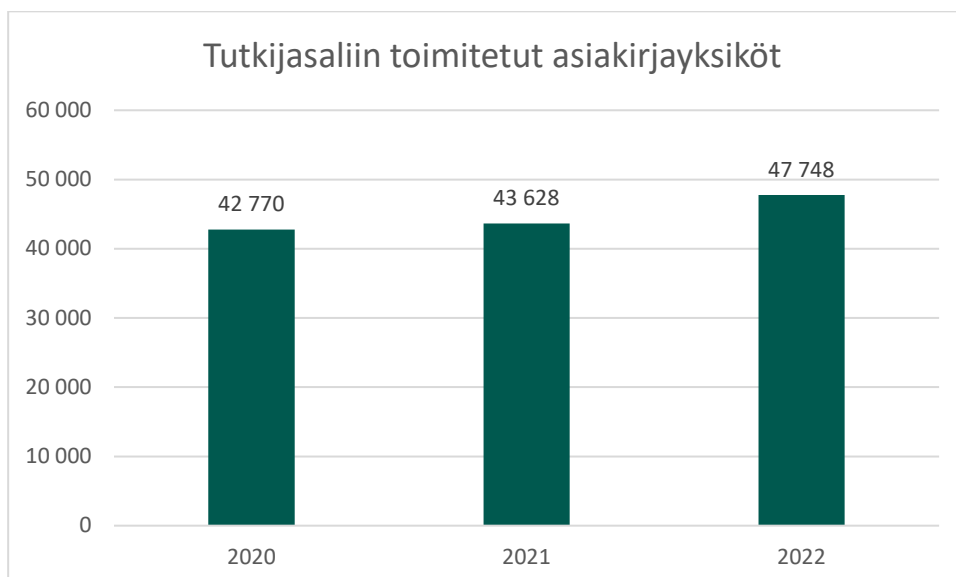
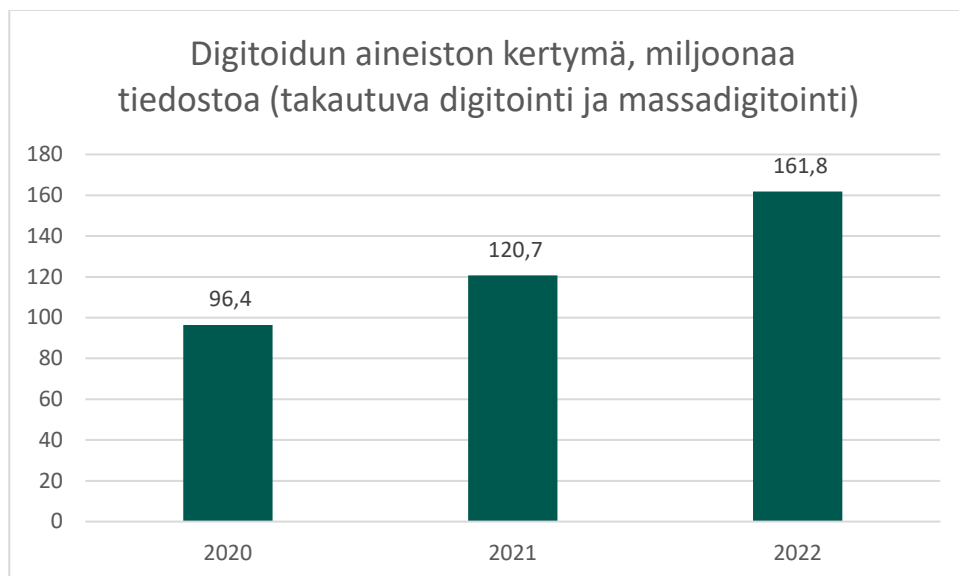
Kansallisarkiston digitoidusta aineistosta 57 % on julkista. Viranomaiset voivat hyödyntää Kansallisarkiston massadigitoimaa aineistoa ja antaa sitä kansalaisten käyttöön. Massadigitoinnissa valtion viranomaisten arkistoitavat paperiasiakirjat digitoidaan, jotta ne ovat käytettävissä

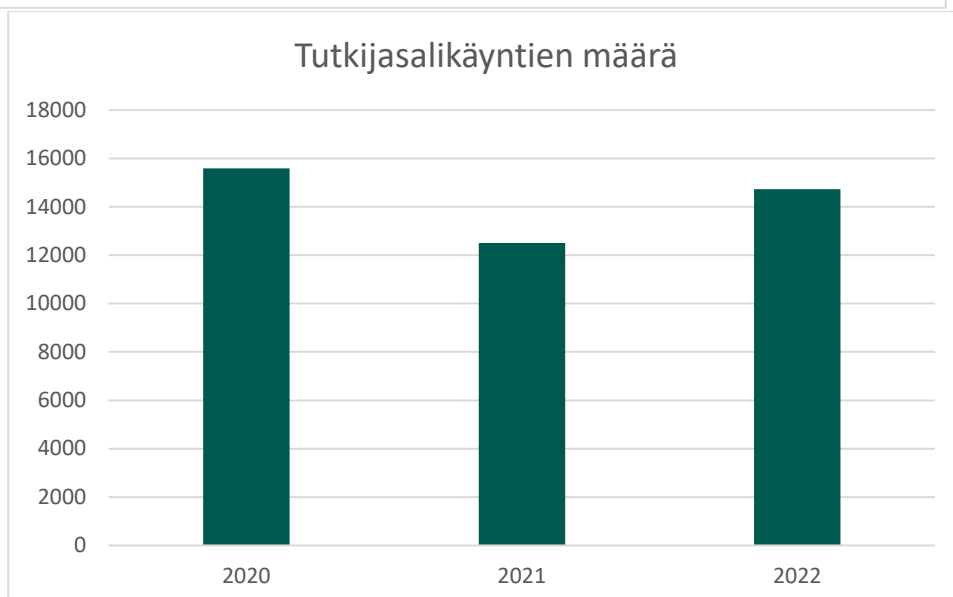
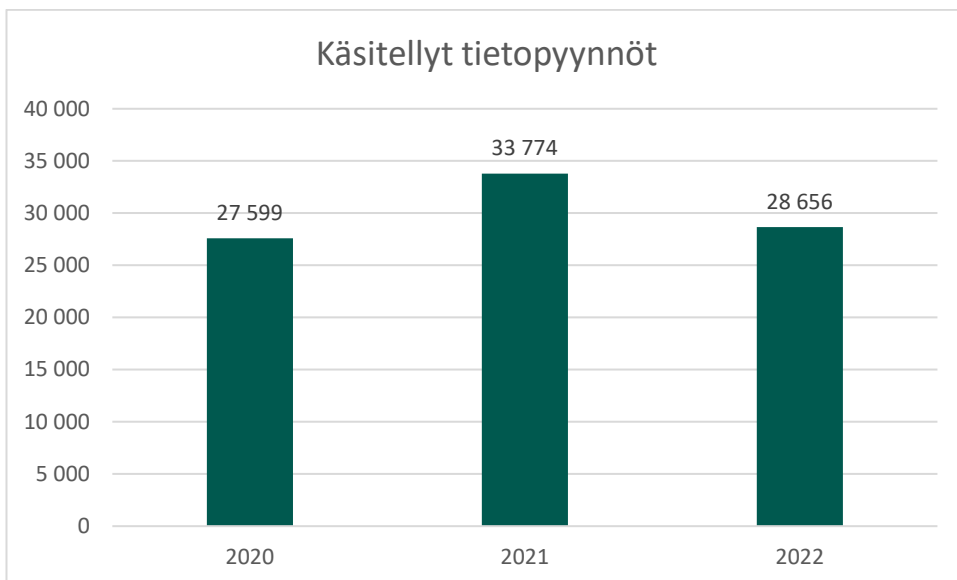
digitaalisessa muodossa. Asiakirjojen paperinen säilytysmuoto hävitetään digitoinnin jälkeen. Massadigitoidun aineiston määrä on kasvussa.

Aineistojen digitaalinen ja analoginen käyttö kuvaa Kansallisarkiston toiminnan kehitystä avoimen ja hyvän hallinnon toteuttajana. Digitaalisen aineiston verkkokäyttö on kasvanut, mutta analogisten asiakirjojen käyttö tutkijasaliissa on vähäisempää verrattuna koronaa edeltävään aikaan (v. 2019 tilattu 58 019 asiakirjaa). Tutkijasaleissa asiakkaita on palveltu yli 14 000 kertaa vuonna 2022, joka on 0,7 prosenttia aineistojen kaikesta käytöstä. Kansallisarkisto palvelee asiakkaitaan myös vastaamalla tietopyyntöihin (esim. todistukset, jäljenteet, sukuselvitykset tms.).

Mittarit:

- Digitoidun aineistojen kertymä, miljoonaa tiedostoa 2020–2022
- Tutkijasaliin toimitetut asiakirjayksiköt 2020–2022
- Käsitellyt tietopyynnot 2020–2022
- Kansallisarkiston verkkopalvelujen käyttö 2021–2022
- Tutkijasalikäyntien määrä 2020–2022

4.2 Hyvä koulutus

Kansallisarkisto on keskeinen osa suomalaista tutkimusinfrastruktuuria. Tutkimus luo pohjan korkeatasoiselle koulutukselle. Tietovarannoillaan Kansallisarkisto mahdollistaa elinikäistä ja jatkuvaa oppimista. Tieto ja sen hyödyntäminen niin tieteellisessä tutkimuksessa kuin suoraan yhteisöjen ja yksilöiden toimissa tukee yhteiskunnan muutoskykyä sekä luovaa, tutkivaa ja vastuullista toimintaa. Tätä Kansallisarkiston hyvän koulutuksen jalanjälkeä kuvaavat kohdassa 4.1 esitetyt aineistojen käyttöä kuvaavat mittarit.

Kansallisarkisto on arkistoalan suurin toimija Suomessa. Edistäessään digitalisaatiota se luo samalla uutta osaamista koko toimintaympäristössään. Jotta voimme olla edelläkävijöitä palveluidemme tuottamisessa, tavoittelemme avointa, innovatiivista, kokeilevaa ja tuloksellista toimintakulttuuria. Kansallisarkisto edistää arkisto-osaamista yhteistyössä yliopistojen ja muiden koulutustoimijoiden kanssa.

Huolehdimme myös henkilöstömme työkyvystä ja osaamisen kehittämisestä. Osana johtamisjärjestelmän kehittämistä järjestettiin kuukausittain esihenkilöfoorumi. Jokaiselle henkilöstöön kuuluvalla on vahvistettu digitalisaatioon liittyvä henkilökohtainen oppimistavoite sekä kädenselkitaavoite. Henkilökuntaa kannustettiin Osaava-järjestelmän kautta kokeilemaan ja tekemään asioita uudella tavalla sekä parantamaan organisaation ja henkilöstön omaa osaamista. Esihenkilötyössä käytettiin valmentavaa johtamista. Kannustamalla henkilöstöä kokeilemaan, löydettiin esimerkiksi uusia tehokkaampia työmenetelmiä, joilla edistetään hyvää hallintoa. Kansallisarkistossa siirryttiin vuoden 2022 aikana vakiintuneesti hybridityöhön, mikä vähensi työmatkojen päästöjä.

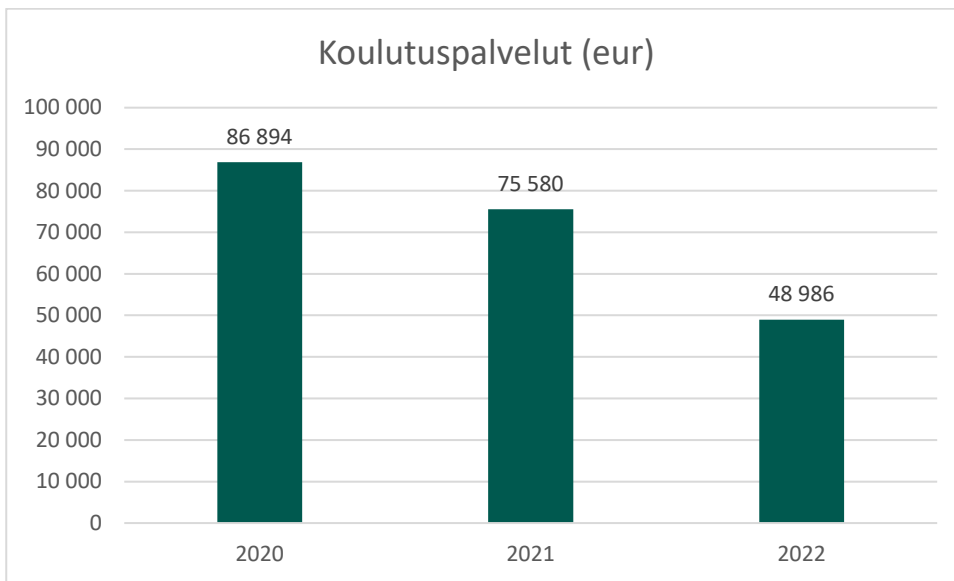
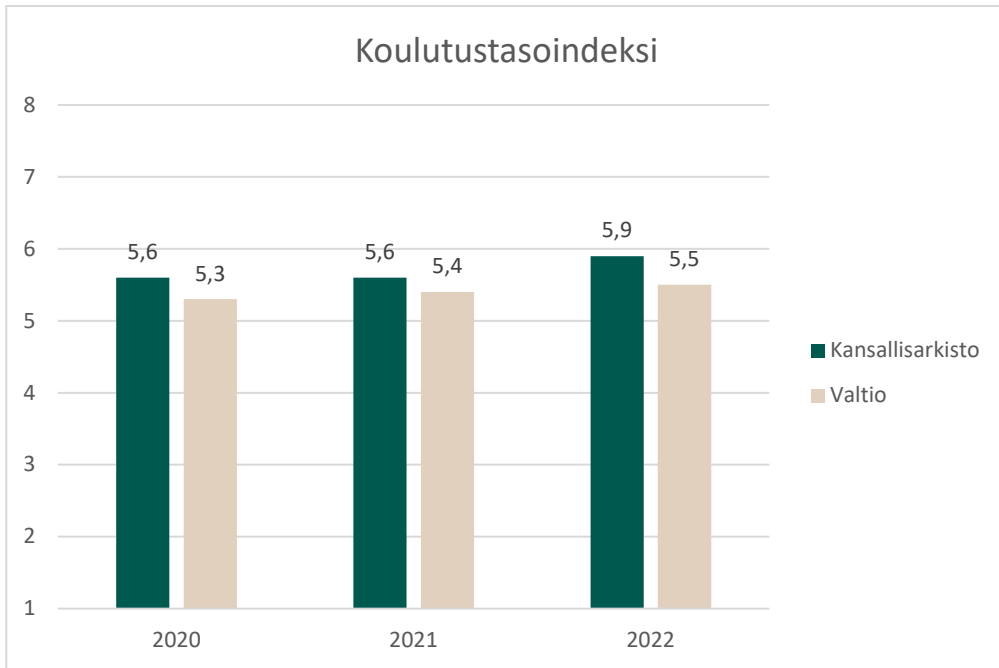
Digitaalinen työympäristö -projektilla tuettiin toimintatapojen kehittämistä. Digitaalisen työympäristön uudistuksessa tavoitteena oli parantaa työntekijän työpäiväkokemusta ja sitä kautta koko organisaation toimivuutta. Avoimempi ja yhteisöllisempi työskentelytapa kannustaa henkilöstöä joustavaan, avoimeen ja vuorovaikutteisempaan yhteistyöhön.

Kansallisarkiston koko henkilökunnalle on suunnattu enemmän koulutusta ja se on voitu toteuttaa kustannustehokkaammin hyödyntämällä Yhdessä-ohjelman ja e-Oppivan kurssitarjontaa. Henkilökunnan koulutustasoindeksi (asteikko 1–8, jossa 1 on alempi perusaste ja 8 tutkijakoulutusaste) on hienoisessa kasvussa. Verrattuna koko valtionhallintoon Kansallisarkiston henkilöstön koulutusaste on korkeampi.

Vuoden 2022 lopussa Kansallisarkistossa käytiin yhteistoimintaneuvottelut. Taloudellisista ja tuotannollisista syistä henkilöstöön kohdistui vähennystarve. Koko työyhteisöä pyrittiin tukemaan muutostilanteessa. Yhteistoimintaneuvotteluiden seurauksena irtisanotuille järjestettiin työnhakuvalmennusta ja psykologin palveluja. Vuonna 2022 ei järjestetty VMBaro -kyselyä henkilökunnalle.

Mittarit:

- Koulutustasoindeksi 2020–2022
- Koulutuspalvelut € 2020–2022

4.3 Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

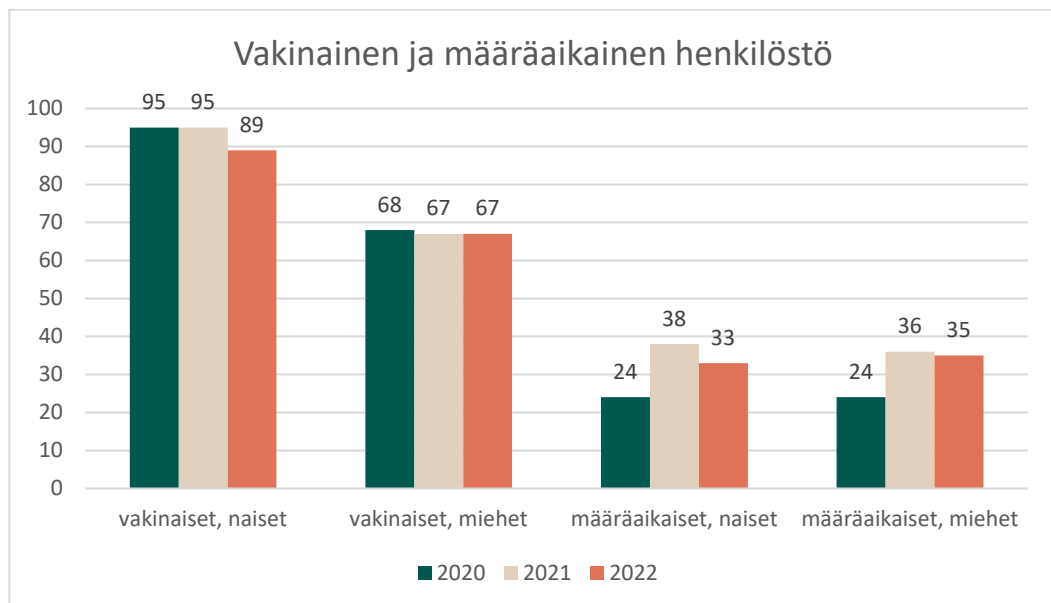
Kansallisarkisto luo pohjaa tietoon perustuville palveluille ja taloudelle edistämällä digitalisaa-
tiota ja avoimen datan saatavuutta. Tiedot on esitetty kohdassa 4.1.

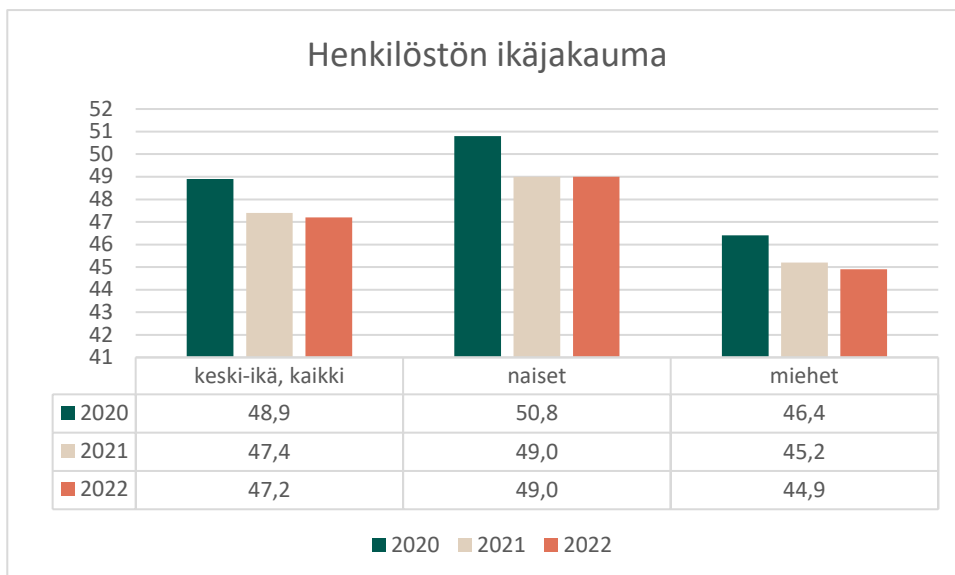
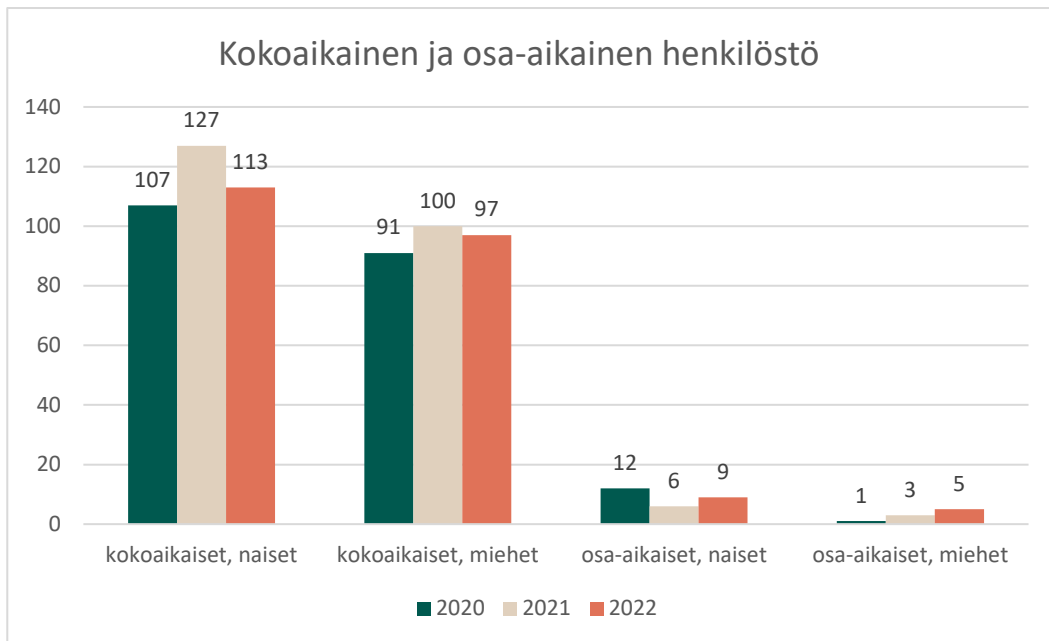
Kansallisarkiston henkilöstö kokee työnsä merkitykselliseksi. Merkityksellisyyden kokemus on
tärkeää työhyvinvoinnin kannalta. Samalla se kertoo siitä, että työemme on kestävän kehityksen
tavoitteiden mukaista. Toteutamme ja kehitämme tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä, jonka
tavoitteena on ehkäistä kaikenlaista syrjintää ja asiatonta kohtelua sekä edistää yhdenvertai-
suutta työssä.

Kansallisarkiston henkilöstö työskentelee pääosin vakinaisissa, kokoaikaisissa työsuhteissa. Osa-
aikatyössä olevat henkilöt ovat valinneet itse tämän vaihtoehdon. Määräaikainen henkilöstö
toimii erilaisissa tutkimusprojekteissa ja digitointihankkeissa. Henkilöstön keski-ikä on hienoi-
sessa laskussa.

Mittarit:

- Vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstö 2020–2022
- Kokoaikainen ja osa-aikainen henkilöstö 2020–2022
- Henkilöstön ikäjakauma 2020–2022

4.4 Ilmastotekoja

Kansallisarkisto toimii arkistotalalla digitaalisen toimintatavan esimerkkinä. Se tukee ohjauksellaan ja palveluillaan viranomaisten siirtymistä digitaaliseen arkistointiin.

Digitaalinen arkistointi vähentää virastojen ja Kansallisarkiston arkistotilojen rakentamis- ja ylläpitotarvetta. Digitaalinen asiakirjallinen tieto on käytettävissä paikkariippumattomasti. Digitalisaatio myös vähentää paperin kulutusta. Toisaalta, kun aineistojen sähköinen käyttö lisääntyy, kasvaa myös energiankulutus. Kansallisarkiston energiankulutusta koskevat luvut on esitetty kohdassa 4.6.

4.5 Yhteistyö ja kumppanuus

Kansallisarkisto edistää toiminnassaan yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden, yhteisöjen sekä yksittäisten kansalaisten kanssa. Esimerkki julkisen sektorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä ovat asiakirjojen maksulliset digitointi- ja järjestämishankkeet. Kumppaneina näissä hankkeissa on niin valtion viranomaisia kuin kuntia. Hankkeilla on tärkeä sekä tietojen saatavuutta että käyttöä edistävä ja myös kustannussäästöjä tuottava vaikutus.

Kansallisarkiston lakisääteisenä tehtävänä on osallistua yksityisen arkistotoiminnan kehittämiseen yhteistyössä yksityisen arkistotoiminnan harjoittajien kanssa. Tämä tehtävä on hyvä esimerkki julkisen ja yksityisen sektorin välisestä yhteistyöstä. Yksityisarkistojen vastaanottoa ohjaa arkistotoimijoiden kesken sovittu hankintapolitiikka. Näin taataan aineistojen edustavuus sekä tarkoituksenmukainen sijoittuminen eri arkistoihin.

Kansallisarkisto aktivoi yksityisiä yhteisöjä ja jopa yksittäisiä kansalaisia mukaan toimintaansa erityisesti vapaaehtoisdigitoinnin sekä tekstintunnistamisen ja tutkimuksen joukkoistamishankkeissa. Vuonna 2022 sotapäiväkirjatalkoisiin osallistui yli 200 vapaaehtoista ja puhtaaksikirjoitettuja sanoja oli noin 1,1 miljoonaa. Yhteistyöhankkeita oli 10 kpl vuonna 2022. Nämä hankkeet lujittavat sidosta Kansallisarkiston ja kansalaisyhteiskunnan välille sekä tehostavat arkiston toimintaa.

Kansallisarkiston tutkimushankkeet lisäävät yhteiskunnallista ymmärrystä. Aineistojen hankinta ja tutkimushankkeiden tukeminen syventävät tietoja maamme historiasta ja yhteiskunnallisesta kehityksestä. Venäjän 24.2.2022 aloittama laajamittainen hyökkäyssota Ukrainassa keskeytti aineiston hankinnan Venäjältä. Kansallisarkisto myös toteuttaa kansainvälistä solidaarisuustyötä erityisesti tarjoamalla turvapaikan kriisialueiden uhanalaisille aineistoille.

4.6 Kansallisarkiston jalanjälki eli toiminnan negatiiviset vaikutukset ympäristöön

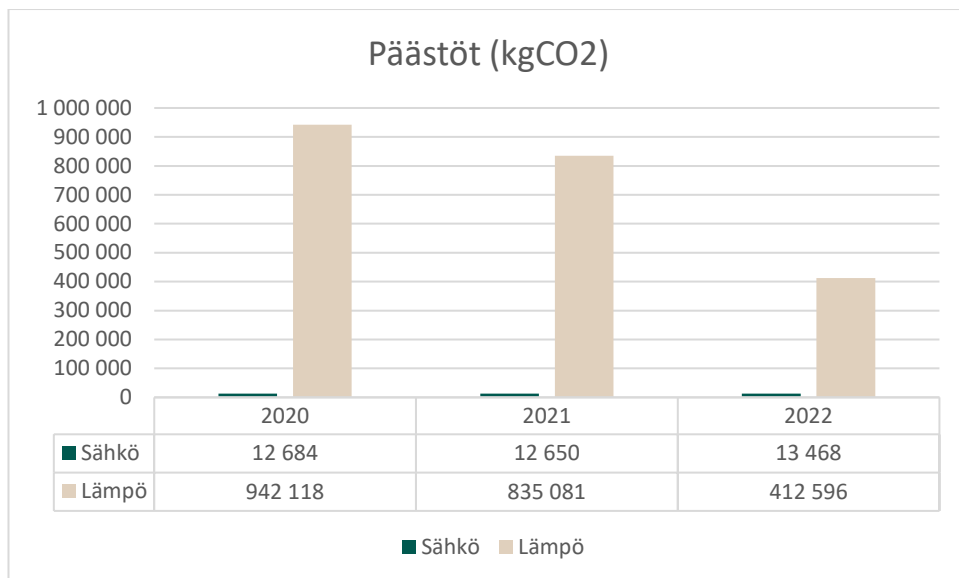
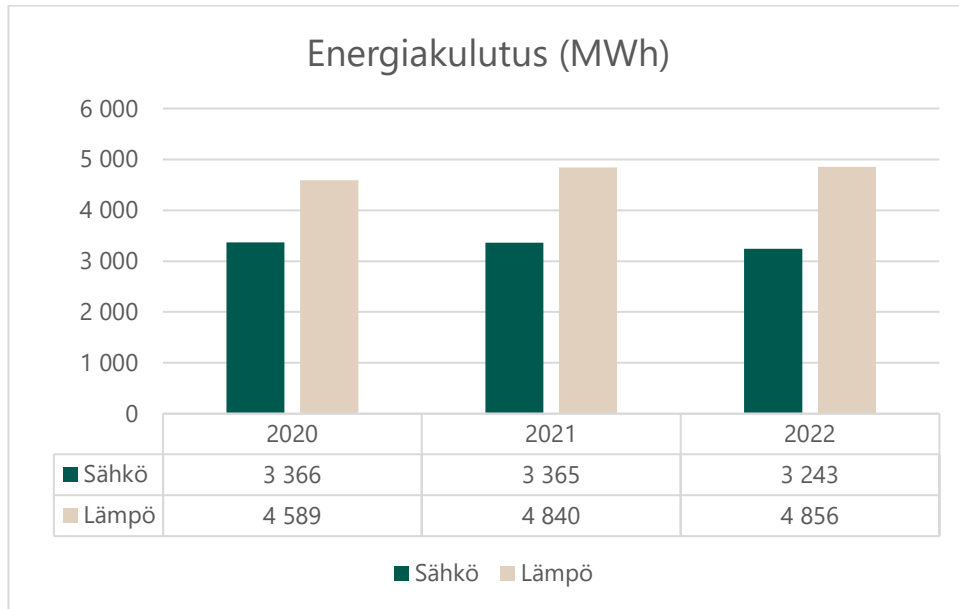
Kansallisarkiston toimipaikat sijaitsevat Helsingissä, Hämeenlinnassa, Joensuussa, Jyväskylässä, Mikkelissä, Oulussa, Turussa ja Vaasassa. Lisäksi Saamelaisarkisto toimii Inarissa. Vuonna 2022 Kansallisarkisto työllisti keskimäärin 230 henkilötyövuoden verran.

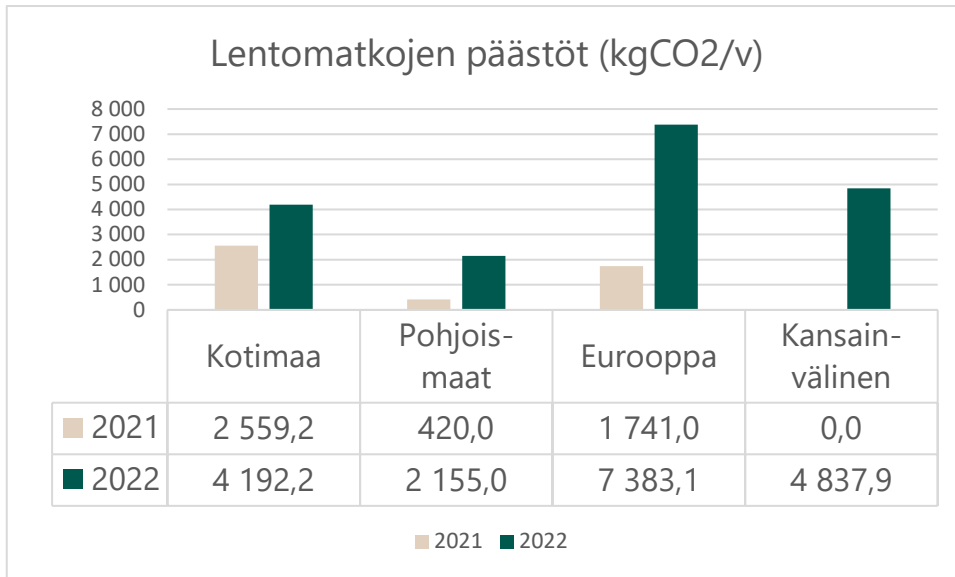
Arkistotoiminta on tilaintensiivistä. Lisäksi aineistojen säilyvyys edellyttää energiaa vaativaa olosuhteiden hallintaa. Kiinteistömassan ylläpito kuluttaakin merkittävän määrän sähkö- ja lämpöenergiaa. Kansallisarkisto käyttää vihreää sähköä, mikä on merkittävästi alentanut sähkökulutuksesta johtuvaa ympäristöjalanjälkeä. Kansallisarkiston käyttämä sähkö on 100 prosenttisesti uusiutuvista energialähteistä peräisin. Sähkön kokonaiskulutus on laskenut 3,6 %. Lämmön kokonaiskulutus on pysynyt Kansallisarkiston toimipaikoissa vuoden 2021 tasolla. Lämpöenergian päästöt ovat olleet laskussa johtuen siitä, että osaan kiinteistöjä on hankittu hiilineutraalia kaukolämpöä. Hämeenlinnan toimipaikassa syksyllä 2022 käyttöönotetut aurinkopaneelit tuottivat 900 kWh energiaa.

Keskeinen osa henkilöstön ympäristövaikutuksesta aiheutuu matkustamisesta. Etäkokoukset ja hybridityö vähentävät tarvetta matkustamiselle. Matkustaminen on koronapandemian jälkeen lisääntynyt, mutta sitä pyritään myös taloudellisista syistä pysyvästi vähentämään. Tämän tavoitteen saavuttamisen tärkein mittari on lentomatkustuksen määrä.

Mittarit:

- Energiankulutus 2020–2022
- Energiankulutuksesta syntyvät päästöt 2020–2022
- Lentomatkojen päästöt 2021–2022

5 Kuvaus raportin laadintatavasta

Kestävän kehityksen työryhmä on valmistellut raportin yhteistyössä viraston johdon ja viestintän kanssa.

Pääjohtaja

Päivi Happonen

Johtaja

Hanna Erkkö

Tiedoksi:

Valtiokonttori kirjaamo@valtiokonttori.fi
 vastuulisuusraportointi@valtiokonttori.fi
 Opetus- ja kulttuuriministeriö kirjaamo.okm@gov.fi
 Kansallisarkiston osaamisalueet ja viestintä